

Handläggare: Lars B Strand
Tfn: 50809023

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Avveckling av dubbelrum m.m. vid Gustav Vasahemmet

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar

1. Stadsdelsförvaltningen får i uppdrag att avveckla 12 platser på Gustav Vasahemmet genom intagningsstopp. I fortsättningen disponeras endast ett rum på vardera våning 4 och 5 till två boende och bara ifall det finns två som önskar bo i samma rum.
2. Stadsdelsförvaltningen får i uppdrag att successivt omdisponera 15 platser på våning 3 på Gustav Vasahemmet till tillfälligt boende. Platserna anvisas av förvaltningens beställarenhet.
3. Stadsdelsförvaltningen får i uppdrag att successivt anpassa bemanningen på Gustav Vasahemmet till minskat antal boende, behovet av arbetsledning samt ökade möjligheter till utevistelse för de boende. En avstämning av budgeten för enheten skall ske i kvartalsrapporterna.
4. Stadsdelsförvaltningen får i uppdrag att förhandla om avtalen med Bromma respektive Östermalms stadsdelsnämnd i syfte att endast upplåta platserna för korttidsboende utan diagnosen demens.
5. Stadsdelsförvaltningens förslag till uteplatser för Gustav Vasahemmet godkännes.
6. Stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till länsstyrelsen som svar på länsstyrelsens begäran om förtydligande yttrande.

Ylva Tengblad
Stadsdelsdirektör

Yvonne Goldberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Gustav Vasahemmet kan inte erbjuda den boendestandard som är önskvärd i ett modernt äldreboende. I detta tjänsteutlåtande föreslås att 12 dubbelrum avvecklas genom intagningsstopp. På längre sikt bör ytterligare platser kunna avvecklas och det långsiktiga behovet tillgodoses genom att ett nytt, mindre äldreboende kommer till i Sabbatsbergsområdet. En uteplats för de boende ställs i ordning omedelbart och platsminskningen bör medföra större möjligheter för personalen att följa med de boende ut. Vidare förstärks ledningsorganisationen så att det finns en arbetsledare per våning.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för strategi och stöd efter samråd med utförarchefen och enhetschefen i Gustav Vasahemmet och ekonomiavdelningen. Samråd har även ägt rum med utvecklingsenheten och enhetschefen för biståndshandläggarna inom beställaravdelningen, samt en referensgrupp med fackliga representanter som utförarchefen har tillkallat för översyn av äldreomsorgen i Sabbatsbergsområdet. Information har lämnats i förvaltningsgruppen.

I detta tjänsteutlåtande tas fasta på åtgärder på kort sikt för att tillgodose länsstyrelsens, äldreomsorgsinspektörens och nämndens krav när det gäller Gustav Vasahemmet. Åtgärder på kort sikt när det gäller äldreomsorgen i Sabbatsbergsområdet i övrigt behandlas i ett annat tjänsteutlåtande. Åtgärder på längre sikt behandlas i den beslutade mer långsiktiga utredningsplanen för äldreboendet på Norrmalm. Äldreomsorgsinspektörens rapport har också kommenterats i ett annat tjänsteutlåtande till stadsdelsnämnden.

Bakgrund

Äldreboendet Gustav Vasa består av 120 platser fördelade på tre plan i Sabbatsbergs sjukhusbyggnad. På varje plan används sju rum för två boende. Endast ett rum per våning är större än genomsnittligt. Även detta rum har dock endast en toalett. Äldreboendet tillhandahåller heldygnsomsorg för personer med en vårdtyngd motsvarande sjukhemsnivå. Bromma stadsdelsnämnd abonnerar på 10 av platserna och Östermalms stadsdelsnämnd på 15. Dessa platser kan enligt avtal användas för såväl korttidsboende som permanentboende. I praktiken har de dock främst kommit att användas för korttidsboende. Avtalen löper ett år i taget om de inte sägs upp av någondera parten sex månader för kontraktstidens utgång som är vid årsskiftet för Östermalm och vid halvårsskiftet för Bromma.

Under år 2001 gjorde länsstyrelsen inspektioner vid bland annat Gustav Vasahemmet. Tillsynsrapporten tar framförallt upp bristerna i bostadsstandarden och närmiljön. Länsstyrelsen är även kritisk mot att personer med demensdiagnos bor inom samma enhet som personer med andra diagnoser. Länsstyrelsen har också med anledning av en anmälan från en anhörig om bristande omsorg i äldreboendet Gustav Vasa uttalat

"stadsdelsnämnden bör i sina inriktningsmål för äldreomsorg ange att den som bor i äldreboende ska garanteras en aktiv och meningsfull tillvaro".

Äldreomsorgsinspektören har i sin rapport pekat bl.a. på att Gustav Vasahemmet har en låg bemanning och stor personalomsättning. Hon är även kritisk mot att lokalerna inte motsvarar de krav som ställs på ett modernt äldreboende och att det är svårt för pensionärerna att komma ut. Hon framhåller att det är angeläget att de trånga dubbelrummen görs om till enkelrum. Äldreomsorgsinspektören pekar också på att ledningsresurserna är otillräckliga.

Med anledning av uppföljningar på Gustav Vasahemmet genomförda dels av beställaravdelningen, dels av länsstyrelsen begärde stadsdelsförvaltningen och fick i uppdrag vid nämndens februarisammanträde att återkomma till nämnden med ett förslag på en utredning om det framtida äldreboendet inom Norrmalm. Vid det tillfället uttalande stadsdelsnämnden följande:

Att utveckla äldreboenden till moderna hem för äldre människor som behöver omsorg är en viktig uppgift för stadsdelsnämnden. Äldreboenden måste erbjuda möjlighet till stor personlig integritet och privatliv. Alla måste ha rätt till en egen sfär och en dörr att stänga om sig. Denna fråga är central för möjligheten att ge omsorg som utgår från den enskildes behov och önskemål. Eget rum med toalett och dusch och kokmöjligheter skall därför erbjudas alla som bor på sjukhem eller i annat äldreboende.

Under förra mandatperioden byggdes alldeles för få nya platser. Det saknades en insikt om behoven och en genomtänkt plan. Nu pågår ett omfattande utbyggnadsarbete för äldreomsorgen i Stockholms stad. Ännu återstår dock mycket att göra.

Behovet av fler platser i äldreboenden med heldygnsomsorg är stort i staden. I Norrmalms stadsdel kan ännu inte alla erbjudas eget rum. De kvarvarande dubbelrummen måste byggas bort, och en utglesning i äldreboendena påbörjas snarast.

Förvaltningen bör så snart som möjligt återkomma till nämnden med ett förslag till hur vi ska kunna ge alla äldre som önskar enkelrum. Det kan ske inom ramen för det utredningsarbete som nu sätts igång, men de akuta problemen måste förmodligen lösas innan den mer långsiktiga utredningen är klar.

Vid nämndens marssammanträde gav stadsdelsnämnden följande uppdrag till förvaltningen med anledning av äldreomsorgsinspektörens rapport:

I äldreomsorgsinspektörernas rapport påpekas att problemet med de kvarvarande dubbelrummen i äldreboenden på Sabbatsbergsområdet slutligt måste lösas, liksom att boende där måste få större möjligheter att komma

ut. Dessutom uppmuntras stadsdelsnämnden att fortsätta den inledda kraftsamlingen för att minska personalens sjukfrånvaro.

Förvaltningen är redan i färd med att hitta lösningar på problemen. Vi vill ändå för tydlighets skull påpeka att förvaltningen har följande uppdrag:

- Placeringen av personer i dubbelrum som begärt att få bo i enkelrum måste stoppas. Den nyligen tillsatta utredningen för utveckling av äldreomsorgen på Norrmalm har som prioriterat uppdrag att snarast redovisa hur alla boende i fortsättningen skall kunna erbjudas eget rum.
- Utredningen får också i uppdrag att föreslå ett nytt äldreboende på Sabbatsbergsområdet. Flera av de nuvarande husen är totalt omoderna och alltför tungarbetade för personalen. I förslaget skall hänsyn tas till det faktum att många stockholmare utanför Norrmalm vill flytta till våra äldreboenden.
- Det påbörjade arbetet med att minska sjukfrånvaron ska fullföljas.
- Äldre människor har rätt till en trevlig vardag med bland annat utevistelser. Förvaltningen får i uppdrag att redovisa hur detta kan underlättas vid Gustav Vasa-hemmet och de andra boenden som har samma problem. De extra resurser som nämnden fått över sedan enheternas underskott täckts skall bland annat kunna användas till detta.

Länsstyrelsen har 2002-03-25 överlämnat ett beslut med anledning av en anmälan från en anhörig om bristande omsorg i äldreboendet Gustav Vasa. Av beslutet framgår att länsstyrelsen anser att stadsdelsnämnden bör i sina inriktningsmål för äldreomsorg ange att den som bor i äldreboende ska garanteras en aktiv och meningsfull tillvaro. Skrivelsen bilägges.

Länsstyrelsen har vidare 2002-04-08 överlämnat en skrivelse med förnyad kritik från samme anhörige för kännedom och åtgärd. Skrivelsen bilägges.

Länsstyrelsen har dessutom 2002-04-16 begärt ett förtydligande yttrande angående den aktuella situationen vid Gustav Vasahemmet. Av yttrandet skall framgå:

- Vilka beslut nämnden tagit för att ändra bostadsstandarden för personer med permanent biståndsbeslut för särskilt boende så att dessa personer har minst eget rum och hygienutrymme.
- Vilka beslut nämnden tagit för att ändra inriktning och målgrupp så att personer med biståndsbeslut för permanent särskilt boende bor på enheter åtskilda från personer med biståndsbeslut för korttid.
- Vilka beslut nämnden tagit för att personer med demenssjukdom ska bo i mindre grupper med 8 boende per enhet.
- Vilka beslut nämnden tagit för att säkra det sociala innehållet i dagen bl.a. så att de som behöver hjälp för att vistas ute kan göra det i den utsträckning som är planerat för var och en.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsnämndens inriktningsmål för äldreomsorgen

Länsstyrelsen har föreslagit att stadsdelsnämndens inriktningsmål ska kompletteras med att den som bor i äldreboende ska garanteras en aktiv och meningsfull tillvaro. Stadsdelsnämndens inriktningsmål är avsedda att vara ett uttryck för den politiska inriktningen inom stadsdelen när det gäller att fullfölja kommunfullmäktiges långsiktiga mål och prioriterade inriktningar. Utifrån nämndens inriktningsmål ska förvaltningen formulera generella åtaganden som stadsdelsnämnden fastställer. Länsstyrelsens förslag ser mer ut som ett generellt åtagande. Stadsdelsnämnden har emellertid f.n. ett generellt åtagande att erbjuda individuellt inriktade insatser i samråd med brukaren inom vård, omsorg och rehabilitering. Detta generella åtagande gäller således all äldreomsorg, inte bara dem som bor i äldreboende. Att äldre människor bör ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra framgår redan av socialtjänstlagen (4 §, 5 kap.). Detta gäller förstås även för Norrmalms stadsdelsnämnd utan särskilt beslut om detta.

Å andra sidan gäller enligt stadens riktlinjer för äldreomsorgen att boendet och omvårdnaden ska vara så utformade att den enskildes kapacitet och resurser tillvaratas och att dennes sociala och kulturella nätverk bevaras och utvidgas. Den enskilde ska få hjälp att träna för att bibehålla sina funktioner. Vidare har äldreomsorgsinspektörerna ställt upp ett antal kriterier för sina inspektioner. Det finns således skäl att se över åtagandestrukturen i relation till krav som ställs på verksamheten från såväl politiskt håll som från experthåll när mål och åtagande revideras inför nästa verksamhetsplan.

Utveckla äldreboendet till moderna hem för äldre människor

Gustav Vasahemmet ligger i en sjukhusbyggnad som uppfördes i slutet av sextiotalet i en för tiden typisk institutionsstil med långa korridorer och blandning av enbädds- och flerbäddsrum. De våningar i huset som stadsdelsnämnden förhyr tillkom för att göra det möjligt att i samband med Ädelreformen tömma Åkeshovs sjukhem. Lokalerna förhyrdes trots att de inte innebär en idealisk lösning på behoven av äldreboende. Hyresvärd är LOCUM AB. Kontraktet löper till 2004-08-31 med nio månaders uppsägningstid. Hyran är 1462 kr/kvm.

Stadsdelsförvaltningens bedömning mot bakgrund av befolkningsprognosen har varit att Gustav Vasahemmet på sikt skulle kunna avvecklas. Även den aktuella befolkningsprognosen tyder på att behovet av sjukhemsboende inom stadsdelen minskar. Den tyder dock inte på en sådan minskning att en total avveckling är möjlig. I februari bestod kön till boende i gruppboende, sjukhem eller ålderdomshem inom Norrmalm av 13 personer. Samma månad var 354 personer placerade i sjukhem inom stadsdelen.

Efterfrågan av sjukhemsplatser inom Norrmalm påverkas även av utbyggnaden av äldreboenden i andra stadsdelar. De platser som Bromma och Östermalm hyr nu kommer t.ex. att ersättas av utbyggnad för de stadsdelarna. Förvaltningens bedömning är nu att

det senare förhållandet samt en minskande befolkning av äldre äldre inom såväl Kungsholmen som Norrmalm kommer att medföra ett minskat behov av äldreboende inom Norrmalm. En total avveckling av Gustav Vasahemmet förutsätter dock att ett nytt, mindre äldreboende tillkommer som ersättning. Ett sådant med ca 48 lägenheter planeras också i samband med nybebyggelsen i Sabbatsbergsområdet. En sådan ny byggnad kan dock vara inflyttningsklar tidigast om tre år.

Efterfrågan på äldreboende i Norrmalm kan också påverkas av det planerade införandet av kundval inom äldre- och handikappomsorg. En kundvalsmodell har införts för bl.a. äldreomsorgens hemtjänst fr.o.m. år 2002. Stadsledningskontoret har kommunstyrelsens uppdrag att utreda införandet av en kundvalsmodell för övriga delar av äldreomsorgen fr.o.m. år 2004. Till utredningsuppdraget hör bl.a. att lägga förslag om vårdnivåer och peng för äldreboende. För att bestämma storleken på peng övervägs vad som kan anses vara rimliga kostnader för vård och omsorg. Införandet av ett pengsystem kommer att innebära att resurserna styrs direkt till utförande enheter och ersättningsnivån kommer att vara bestämd centralt i staden. Möjligheterna att ta hänsyn till lokala förhållanden och särskilda omständigheter kommer att minska. En hög peng kommer förmodligen att stimulera enskilda vårdgivare att bygga ut särskilda boenden. Platserna på Gustav Vasahemmet kommer inte att vara konkurrenskraftiga om andra alternativ står till buds för samma peng. Redan idag har stadsdelsförvaltningen placerat 28 personer på enskilda sjukhem. Förvaltningen föreslår att inriktningen ska vara att en våning avvecklas helt senast när kontraktet går ut till sommaren 2004 även om det nya äldreboendet i Sabbatsbergsområdet inte skulle vara inflyttningsklart då. Senast då bör avtalen med Östermalm och Bromma kunna sägas upp och de återstående platserna, d.v.s. ca 50, flyttas till boende i egna lägenheter i det nya äldreboendet i Sabbatsbergsområdet.

Eget rum och toalett

Av de 120 platserna är 42 lokaliserade till dubbelrum, 14 på var och en av de tre våningarna. Endast ett rum per våning har sådan storlek att boende för två personer kan accepteras. Inte heller detta rum erbjuder egen toalett till var och en om det hyrs ut till två personer.

Förvaltningen föreslår omedelbart intagningsstopp tills dubbelboendet på två våningar har avvecklats. Ett rum per våning kan dock användas av två om det finns personer som önskar dela rum med varandra, som är tillräckligt stort för två, har avvecklats. Det leder till ett minskat platsantal med 12.

Våning tre bör emellertid tills vidare endast användas för tillfälligt boende. De platser som disponeras av Bromma och Östermalm ligger på denna våning och används i huvudsak för tillfälligt boende. Resterande platser behöver förvaltningens biståndsbedömarens för tillfälligt boende. Förvaltningen behöver 10-15 sådana platser. Eftersom det tillfälliga boendet bedöms vara i högst en månad kan enligt förvaltningens

mening dubbelrum i viss utsträckning accepteras tills vidare. Det innebär att 40 platser behålls på denna våning.

Bemanningen i övrig bör anpassas till det minskade platsantalet och till kraven på att de som så önskar ska få hjälp till utevistelse oftare. I förhållandet till det minskade platsantalet blir det således fråga om en ökad personaltäthet. En sjukskötersketjänst på plan 5 och en nattsköterska kan dras in ganska omgående. I övrigt anpassas bemanningen successivt. Eftersom det är omöjligt att nu bedöma hur snabbt detta kommer att gå kan en ny vård dygnsersättning inte fastläggas nu. Syftet är emellertid att kompensera enheten för bortfallet av intäkter genom minskat platsantal. Förvaltningen avser att stämma av enhetens budget i samband med kvartalsrapport 3 och bokslutet. En nytt vård dygnspris kommer att föreslås i verksamhetsplanen för år 2003.

Avtalen med Bromma och Östermalm bör förhandlas om så att platserna används endast för tillfälligt boende. Härigenom tillgodoses länsstyrelsens krav att personer med biståndsbeslut för permanent särskilt boende bor åtskilda från personer med biståndsbeslut för kort tid.

Blanda dementa med andra

Länsstyrelsen anser också att det är olämpligt att personer med demenssjukdom bor i samma enhet som personer med somatiska omvårdnadsbehov. Förvaltningen delar denna uppfattning. De personer med diagnosen demens som har bott på Gustav Vasahemmet har placerats där av Bromma och/eller Östermalm. I omförhandlingen av avtalen bör således även ingå att de slutar placera personer med diagnosen demens på Gustav Vasahemmet.

Därmed bortfaller även länsstyrelsens fråga vilka beslut nämnden tagit för att personer med demenssjukdom ska bo i mindre grupper med 8 boende per enhet. Den frågan är f.ö. märklig eftersom det endast är för privata vårdgivare länsstyrelsen har möjlighet att föreskriva vilket antal boende som ska bo i varje enhet. Stadsdelsförvaltningen måste naturligtvis disponera de boendemöjligheter som finns. Vid nybyggnation kan de dock vara lämpligt att även staden anpassar sig till de normer som länsstyrelsen ställer upp för privata vårdgivare.

Möjlighet till utevistelse

Genom utglesning av antal boende med i stort oförändrad bemanning bör enheten kunna komplettera sina kvalitetskategorier med rätt för de permanentboende till regelbunden utevistelse. Förvaltningen har kommit överens med LOCUM om att snygga upp den uteplats som finns på baksidan av huset så att den kan användas när personalen går ut med boende. Dessutom har förvaltningen kommit överens med förskolan Kastanjebacken om att deras gård får användas på helgerna ifall t.ex. anhöriga vill vara ute en längre stund med den boende och kanske dricka kaffe el.dyl. i parken.

Ledningsresurser

Även efter en utglesning kommer det att bo 34-40 pensionärer på var och en av de tre avdelningarna. Stadsdelsförvaltningen delar uppfattningen att det är för litet med en chef för hela enheten. F.n. finns en halvtidsanställd biträdande enhetschef på vardera våning 3 och 5. Förvaltningens mening är att det behövs en ansvarig arbetsledare på minst halvtid på varje våning. Den närmare utformningen av och ansvarsfördelningen inom ledningsorganisationen bör lösas av enhetschefen i samarbete med de fackliga representanterna och utförarchefen.

Ekonomiska konsekvenser

Utglesningen är bara ekonomiskt genomförbar om behovet av att köpa sjukhemsplatser på annat håll inte uppstår istället. För att ekonomin ska vara oförändrad bör beställarsidans köp av sjukhemsplatser minska med minst 12. En förutsättning är således att efterfrågan på sjukhemsplatser minskar eller att behovet kan tillgodoses genom boende i servicehus eller genom hemtjänst och hemsjukvård istället.

De extra resurser som nämnden fått över sedan enheternas underskott täckts skall användas till att finansiera utglesningen av antalet platser på Gustav Vasahemmet och de andra äldreboenden där det finns dubbelrum för permanentboende med heldygnsomsorg inom Norrmalm.

Bl.a. p.g.a. ovanstående förändringar som kommer att genomföras successivt anser stadsdelsförvaltningen att Gustav Vasahemmet inte ska vara resultatenhet utan en organisatorisk enhet. Beslut om detta fattades i samband med behandlingen av kvartalsrapport 1 i stadsdelsnämnden.

Bilagor

1. Länsstyrelsens beslut med anledning om anmälan om bristande omsorg i äldreboendet Gustav Vasa
2. Skrivelse med förnyad kritik mot Norrmalms stadsdelsnämnd
3. Länsstyrelsens begäran om förtydligande av yttrande för Gustav Vasahemmet.
4. Norrmalms barnchecklista